

Dialog (jako setkání)

Ricoeur vzpomíná v jednom rozhovoru (7128, s. 16-17) na svého středoškolského učitele filosofie a jím doporučenou zásadu (kterou prý Ricoeur později našel u Nietzscheho): „Jděte přímo za tím, co vám nejvíc vzdoruje.“ A sám pak dodává: „Stalo se mi pravidlem, že se obracím právě k tomu, co mi klade největší odpor.“ To je Ricoeurova odpověď na otázku, proč věnoval tolik pozornosti předchůdcům, včetně těch, kteří vůči němu stáli v naprostém protikladu. – Celá věc je ovšem mnohem komplikovanější, než jak by se z tohoto kousku rozhovoru zdálo. Ricoeur se zcela zřejmě ve své odpovědi soustřeďuje na ne zcela zjevný podiv tazatele, že věnuje tolik pozornosti myslitelům jinak myslícím, dokonce „stojícím v naprostém protikladu“ k jeho vlastnímu myšlení, a posunuje to od onoho „dokonce i“ ke zdůrazněnému „zejména“. Právě to, že je tak docela jiné a dokonce v napětí až rozporu s námi a s naším myšlením, stojí za to, abychom se na to orientovali především. Můžeme se proto tázat: proč je pro filosofa tak důležité věnovat se studiu myslitelů, kteří jsou pro jeho pochopení zátěží, kteří mu jsou obtížní, nesnadní, kteří mu kladou do cesty překážky a kteří mu vzdorují? Ve filosofii snad ještě více než kdekoli jinde jde o to, abychom neztratili kontakt se skutečností. A skutečnost se nám projevuje jako skutečnost vždycky především a právě tam, kde nám klade odpor. Ten odpor, pokud jej chápeme dost široce a všeobecně, ovšem může spocívat také v pouhé netečnosti, inerci: malé dítě v kolébce nebo v kočárku chce (touží, má chuť atd.) slyšet chrastění, ale chrastítka samo nechrástí, teprve až když dítě něco udělá, mávne rukou a bouchne do něho. Když však chrastí někdo jiný, uspokojení dítěte je zdánlivě stejné, ale povrchnímu pohledu uniká, že dítě ve skutečnosti nemuselo překonávat nehnutost, netečnost, „neochotu“ chrastit chrastítka samého. Ve filosofii tohle platí sice také, ale jen na té nejprimitivnější rovině: kniha se nepřečte sama, je třeba ji vzít do ruky, otevřít a číst. A tady dochází k něčemu naprosto novému: chcete-li přečíst knihu autora, který myslí jinak než vy, musíte se – byť jen dočasně – vzdát něčeho, co jste jakoby vy sami, musíte odložit nějak (být jen částečně) nejen své představy, myšlenky, svá pojetí, své samozřejmosti atd., ale i svůj způsob myšlení, něco, co si vůbec nedovedete pomyslet odděleně od sebe, a musíte se alespoň trochu, zčásti a jen přechodně (jak si říkáte) nějaké části sebe samých jakoby zbavit, nechat to za sebou a otevřít se, odevzdat se tomu, s čím nyní přichází autor té knihy, kterou jste otevřeli. Tady už nejde jen o to, že kniha je vaší překážkou, ale zároveň se může ukázat, že vy sami jste velkou překážkou svého pochopení té knihy a jejího autora. A teď to nejdůležitější: vy se musíte naučit takto se vzdávat sebe sdamých a svých myšlenek, ale zároveň se nesmíte sami sobě ztratit, nesmíte přestat být sami sebou, nesmíte ztratit svou osobní kontinuitu. A to vše je něco, co daleko přesahuje každou logiku, jak jí obvykle rozumíme, i když to ve skutečnosti je právě cosi specifického pro život myšlenek a myšlení vůbec, pro sám LOGOS.

(Praha, 000524-1.)